

A propòsit del verb «clicar» i la perífrasi verbonominal «fer clic»

XAVIER RULL

Hom es pot demanar si el verb *clicar* 'pitjar el botó del ratolí informàtic per a activar una funció de l'ordinador' és vàlid¹. Cap diccionari català general (GDLC, DIEC, GD62) no recull *clicar*, i només hi veiem la perífrasi verbonominal² *fer clic* com a exemple de l'entrada *clic* (GDLC, GD62). En canvi, el *Cercaterm* (Termcat [en línia]) sí que recull *clicar*³.

Aquesta divergència s'explica pel canvi d'opinió del Consell Supervisor del Termcat sobre el terme en qüestió. En efecte, aquest organisme va optar, en un primer moment, per aprovar tan sols la perífrasi verbonominal *fer clic*. Així queda reflectit en l'acta del Consell Supervisor núm. 169 (del 29-6-1993):

Es desestima la forma *clicar* per les raons següents: la forma utilitzada habitualment a l'àrea és la perífrasi verbal *fer clic*; aquesta perífrasi és una forma difosa pel Servei de Consultes del TERM-CAT; en altres llengües romàniques, com ara el castellà o el francès, es documenten paral·lelament perífrasis verbals; el terme reconegut unànimement a l'àrea com a tal és *clic*; l'ús de la perífrasi verbal és productiu a l'àrea i dona lloc a les formes derivades *fer un clic* i *fer doble clic*; aquestes perífrasis derivades es documenten tant en textos orals com escrits de l'àrea; la forma *clicar* es considera un calc innecessari del manlleu anglès *click*; es creu que la perífrasi verbal cobreix adequadament la necessitat terminològica de denominació en la confecció de manuals, en les instruccions de pantalla de l'ordinador, etc., per als quals especialment es proposava la forma sintètica *clicar*.

En aquesta acta mateix també es va aprovar *fer doble clic* per a quan cal pitjar dos cops el botó del ratolí

(i aleshores també s'aprovava *fer un clic* per si calia distingir-ho de l'acció anterior).

Anys més tard, el mateix Consell Supervisor rectificava i admetia *clicar* (mantenint, però, la perífrasi verbonominal *fer clic* com a sinònima). Així queda reflectit en l'acta del Consell Supervisor núm. 342 (del 6-2-2002):

Es reconsidera la decisió adoptada a l'acta 169 i s'admet com a sinònim de *fer (un) clic* el verb *clicar*, pels motius següents: en l'acta 169 el Consell Supervisor considerava que la forma verbal més utilitzada per a referir-se al fet d'accionar els botons del ratolí era la perífrasi *fer (un) clic*; tanmateix, l'experiència recollida al Servei de Consultes del TERM-CAT indica que el verb *clicar* és sentit com a necessari per molts usuaris, que se sorprenden de veure que no és admès formalment; l'ús majoritari de la perífrasi també queda desmentit per les cerques a Internet, en què es posa de manifest que la forma *clicar* és més utilitzada que no pas la perífrasi (la qual, tanmateix, també té un ús molt general); es poden documentar usos del verb *clicar* en registres formals i informals; morfològicament, *clicar* és una forma ben creada, a partir de l'adaptació de la forma *clic* per al substantiu corresponent; el francès i l'italià han creat les formes paral·leles (*cliquer* i *clicare*), que ja recullen els diccionaris generals en aquestes llengües; el Consell Supervisor ha aprovat altres expressions morfològicament paral·leles, com *formatar*, *indexar*, *laserar*, *tramar*, etc., i en algun cas s'ha optat per l'aprovació com a sinònims de les dues formes (com en *fer ràpel*, sin. *rapelar*, i *fer un enllaç*, sin. *enllaçar*).

Com es pot veure, el verb *clicar* és perfectament admissible, ja que té l'aval del Consell Supervisor del

Termcat⁴.

Resolt el dubte normatiu, creiem que és pertinent de fer alguns comentaris sobre aquesta paraula. D'entrada, celebrem que el Consell Supervisor del Termcat canviés d'opinió. El verb *clicar* és molt usat, i és sentit com a molt normal, per la gent que utilitza ordinadors molt sovint. Cal tenir present que ja a l'any 1993 el *VMIInform* (un vocabulari de microinformàtica destinat a docents i personal d'administració i serveis de la Universitat de Barcelona) consignava *clicar*; era, doncs, una forma amb una relativa tradició (si és que en el llenguatge informàtic es pot parlar de tradició, de tan recent com és). A més, *clicar* no és tan sols un verb normal entre usuaris d'ordinadors, sinó que ha arrelat fortament entre la població escolar; fins a tal punt que entre els infants el verb *clicar* ja s'aplica a qualsevol cosa que s'ha d'activar pitjant un botó, com ara els botons d'un ascensor (segons una informant andorrana, any 2003), o una pantalla tàctil d'un caixer automàtic (doc. oral, Reus, 31-10-2005). Si *clicar* s'estén a tants altres casos i s'acabés implantant, no tindria sentit no admetre'l en el seu context original.

Això no vol dir, però, que la decisió primera del Consell Supervisor del Termcat fos del tot desencertada. En efecte, *fer clic* també és prou habitual, i per això també s'havia d'admetre. En aquest sentit, també considerem encertat que, en aprovar *clicar*, el Consell Supervisor hagi decidit mantenir la perífrasi verbonominal *fer clic*.

Els arguments per a admetre *clicar*, ja reportats pel Consell Supervisor en l'acta 342, són clars. N'hi ha de diversa índole: des d'estrictament gra-

¹ L'autor agraeix els comentaris de Sebastià Pla i del Termcat en l'elaboració d'aquest article.

² Emprem el terme *perífrasi verbonominal* tal com el defineix Monllaó (2004), és a dir, una estructura formada per un verb i un substantiu. Altres autors han preferit denominar aquesta construcció *perífrasi verbal* –vegeu les actes del Consell Supervisor del Termcat que reportem en aquest article–, però preferim reservar *perífrasi verbal* a casos com *anar fent*, *haver de fer*, etc.

³ El *DIEC* no entra *clic* amb el sentit amb què s'empra en informàtica.

⁴ Al costat de *clicar* potser convindria admetre també, com a sinònim secundari, *picar*, que hem documentat oralment i que és reconegut en el *DUV* (s.v. *picar*, acc. 24). D'altra banda, el Consell Supervisor del Termcat, en l'acta 342, desestimava la forma *punxar* perquè considera que s'ha generat per influència de l'espanyol, que diu *pinchar*.

matics (*clicar* és una conversió –dita també derivació zero per algun gramàtic– del substantiu *clíc*) fins a socials (l'opinió dels usuaris de la informàtica). Però es poden afegir altres dades per a l'admissió del verb *clicar*, com ara la comparança entre llengües. En efecte, el Consell Supervisor avala la seva decisió tenint en compte l'existència en francès del verb *cliquer* i en italià del verb *clicare*. Doncs bé, caldria afegir-hi que aquest procés de verbalització s'ha donat arreu, ja que a més dels exemples francès i italià tenim l'espanyol (*clicar*) i l'anglès (*to click*⁵). Per tant, és un procés general, i no admetre *clicar* en català hauria representat anar contra la tendència general que s'observa en les llengües veïnes.

Creiem que es poden afegir dos arguments nous per a l'admissió de *clicar*. El primer argument, de caràcter sociolingüístic, és referit al blocatge per a l'entrada d'un castellanisme morfològic. En efecte, en espanyol es pot dir *clicar* (LEMA) i *cliquear* (GDUEA)⁶. En espanyol actual, la verbalització se sol fer, majoritàriament, amb el sufix *-e(ar)*⁷; d'aquí que en aquesta llengua hi hagi *cliquear* i també *zapear* 'fer zàping', *boxear* 'boxar', *formatear* 'formatar', *escanear* 'escanejar', *chatear* 'xatejar', *mailear* 'escriure per correu', *mensajear* 'enviar missatges', etc. L'existència de *cliquear* podia fer que en català s'acabés dient, per calc, *cli-*

quejar (com tenim *formatejar* en comptes de *formatar* per calc de l'espanyol *formatear*, com tenim *bombejar* en comptes de *bombar* 'fer pujar, fer moure un líquid' per calc de l'espanyol *bombar*, com tenim *escanejar* en comptes de l'esperable *escanar* per calc de l'espanyol *escanear*, etc.). És un risc que tenim en català permanentment⁸. Com de fet, quan *clicar* amb prou feines havia començat a cir-

–en programes com el KDE– els verbs anglesos *to right-click* 'clicar amb el botó dret', *to shift-click* 'clicar mentre es prem la tecla de majúscules' i *to middle-click* 'clicar amb el botó del mig (en ratolins de tres botons)'. Com se sap, en els ratolins el botó principal és l'esquerre (en ratolins configurats per a dretans); però el botó dret permet d'activar algunes altres funcions a partir d'un menú. Doncs bé, l'acció de clicar amb el botó dret es diu, en anglès, *to right-click*. Si en català només tinguéssim la perífrasi verbonominal *fer clic*, l'única manera possible de dir això només seria *fer clic amb el botó dret* (o *fer clic amb la dreta*, etc.). L'equip de traducció de KDE prefereix calcar de l'anglès i va proposar de dir-ne *dretaclicar*⁹. Independentment de si la solució *dretaclicar* és vàlida o no, el fet és que no podem traduir *to right-click* per *fer clic amb el botó dret*, perquè és una solució massa llarga (en tot cas podríem dir *fer clic dret*, més curt)¹⁰.

Acabem aquest article fent esment del règim verbal. El verb *clicar* s'ha de construir amb un complement locatiu regit (a banda que també es pot usar absolutament: *Quan tingueu la busca sobre el botó, cliqueu dos cops*). El Consell Supervisor (acta núm. 342, del 6-2-2002) indica que és un verb intransitiu i, per tant, no ha d'anar amb complement directe, sinó amb complement locatiu regit; per això cal dir *Cliqueu sobre aquesta icona*, *Clica en aquest botó*, etc., i no pas *Cliqueu aquesta*

cular en la parla, hi havia gent que ja deia *cliquejar* (doc. oral, darrer trimestre de 1996, Tarragona, i 5-9-1997, Barcelona). Certament, abans que s'estengués aquest calc morfològic de l'espanyol, era millor aprovar una forma generada seguint patrons propis com és *clicar*.

El segon argument és d'ajustament morfològic. L'admissió del verb *clicar* era inevitable pel fet que existeixen

⁵ Com existeix *to mail* 'enviar un missatge' (*I mail you*). Seria com si en català diguéssim *missatjar* en comptes de *escriure*.

⁶ Curiosament, el LEMA entra *clicar*, però no *cliquear* (cosa que sí que fa el GDUEA), malgrat que també entra el substantiu *cliqueo* (que en català haurà de ser *clícada*, a partir de *clíc*). El DRAE no entra cap verb, tot i que el diari *La Vanguardia* (12-1-1997) va anunciar que la Real Academia Española de la Lengua volia admetre la forma *cliquear* en el seu diccionari.

⁷ Diversos gramàtics sostenen aquesta afirmació: Pena (1980), Lang (1992: 216), Miranda (1994: 146), Alvar Ezquerria (1995: 61), etc.

⁸ Vegeu Rull (1999). En aquest article se citen aportacions d'autors que expressen el mateix temor aplicat a diversos sufixos, com Fabra, Marquet, Biliboni, etc.

⁹ Informació donada per Sebastià Pla (de l'equip de traducció de KDE en català) a les *Segones Jornades sobre el català a les noves tecnologies* (Barcelona, 2-4-2004).

¹⁰ En aquest sentit, queda invalidat un dels criteris exposats en l'acta 169 per a la no admissió de *clicar*, quan diu que «es creu que la perífrasi verbal cobreix adequadament la necessitat terminològica de denominació en la confecció de manuals, en les instruccions de pantalla de l'ordinador, etc.».

¹¹ En espanyol també es construeix amb complement locatiu regit. El GDUEA posa, com a exemple a l'entrada *cliquear*, la frase *Cliquee en...*

BIBLIOGRAFIA

- ALVAR EZQUERRA, Manuel (1995). *La formación de palabras en español*. Madrid: Arco/Libros, 2a ed.
- DIEC = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (1995).
- DRAE = REAL ACADEMIA ESPAÑOLA DE LA LENGUA (2001).
- DUVC = GINEBRA (1999).
- GD62 = *Gran diccionari 62 de la llengua catalana* (2000).
- GDLC = *Gran diccionari de la llengua catalana* (1998).
- GDUEA = *Gran diccionari de uso del español actual* (2001).
- GINEBRA, Jordi [dir.] (1999). *Diccionari d'ús dels verbs catalans*. Barcelona: Edicions 62 [DUVC].
- Gran diccionari 62 de la llengua catalana* (2000). Barcelona: Edicions 62 [GD62].
- Gran diccionari de la llengua catalana* (1998). Barcelona: Enciclopèdia Catalana [GDLC].
- Gran diccionario de la lengua española Lema* (2001). Barcelona: Spes [LEMA].
- Gran diccionario de uso del español actual* (2001). Madrid: Sociedad General Española de Librería [GDUEA].
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (1995), *Diccionari de la llengua catalana*, Barcelona / València / Palma: Publicacions de l'Abadía de Montserrat / Enciclopèdia Catalana / Edicions 62 / 3i4 / Moll [DIEC].
- LANG, Mervyn F. (1992 [1990]), *Formación de palabras en español. Morfología derivativa productiva en el léxico moderno*, Madrid: Cátedra. [Títol original: *Spanish word formation* (1990). Traducció d'Alberto Miranda Poza.]
- LEMA = *Gran diccionario de la lengua española Lema* (2001).
- MIRANDA, José Alberto (1994), *La formación de palabras en español*, Salamanca: Colegio de España.
- MONLLAÓ, M. Teresa (2004), «Perífrasis verbominales: definició, característiques i criteris operatius per reconèixer-les», *Estudios Catalanes*, 1, pp. 75-93.
- PENA, Jesús (1980). *La derivación en español. Verbos derivados y substantivos verbales*. Santiago de Compostel·la: Universidad de Santiago.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA DE LA LENGUA (2001), *Diccionario de la lengua española*, Madrid: Espasa Calpe, 22a ed. [DRAE].
- RULL, Xavier (1999), «-Eig: entre la genuïtat i el calc», *Els Marges*, 63, pp. 59-88.
- RULL, Xavier (2004), *La formació de mots. Qüestions de normativa*, Vic: Eumo.
- TERMCAT [en línia], *Cercaterm*, <<http://www.termcat.net/cercaterm>> [consulta: novembre del 2004].
- VMInform = *Vocabulari de microinformàtica* (1993)
- Vocabulari de microinformàtica* (1993), Barcelona: Servei de Llengua Catalana, Universitat de Barcelona, 2a ed.♦

Uns «el que» rebutjables

JAUME VALLCORBA I ROCOSA

el + adjectiu

Una de les construccions que ens van més a repèl als catalans que vam heretar la nostra llengua ja fa molts anys, és la construcció feta amb l'article *el* (quan és equivalent al castellà *lo*) seguida d'un adjectiu: «el més probable», «el paradoxal és», «fes el possible», «el cert és», etc.

Les llengües romàniques, excepte el castellà, fan seguir aquell *el* d'un substantiu genèric, sobretot del substantiu *cosa*.

Descartes comença el seu *Discurs del mètode* així: «Le bon sens c'est la chose la plus partagée du monde», que hi ha qui traduiria per «El sentit comú és *el més* ben repartit del món», però que en català genuí fa: «El sentit comú és *la cosa* més ben repartida del món».

En italià, parlant de futbol: «Cosa fa la Juve?»

Bé, doncs el català emprava també molt sovint la paraula «cosa» en aquest sentit tan ampli:

«*La cosa* més greu és que ho han fet sense consultar ningú». I no pas, com deia el text: «I *el* més greu...».

Més exemples, extrets dels diaris que empraven *el* (equivalent al *lo* cas-

tellà) en comptes del femení «*la cosa* + adjectiu»; nosaltres ho escriurem havent-hi fet la dita esmena.

«El material que més versemblantment devien treballar les eines de Kooli Fora va ser la fusta. *La cosa* més (no pas, el més) probable és que es dediquessin a la confecció de més estris».

«*La primera cosa* que ens cal fer ressaltar és que la situació que viuen alguns dels països d'Àsia és el resultat de polítiques errònies».

«Segons els botiguers, *la pitjor cosa* de totes (i no, el pitjor de tot) és que aquest pla no ha funcionat».

«*La primera cosa* que va fer la policia és obrir de nit la comissaria de can Tunis».

Adonem-nos que, cada vegada, cal passar del gènere masculí (*el*) al femení (*la cosa*).

També hi és adient, de vegades, algun altre substantiu. Exemples:

«La característica més destacable d'Elx és la suggerent combinació de dinamisme econòmic i agitació política». L'original deia, és clar, «el més destacable». És evident que «*la cosa*» també hi hauria estat escaient.

Hi ha una expressió encara molt usada a hores d'ara en català en comptes del conjunt «el cert és» (lo cierto és): consisteix en «el cas és». Per exemple:

«Els moderns plans d'estudis tenen molt a veure amb l'orfenesa lèxica que caracteritza els tribuns d'avui. *El cas* és que la malaltia creix més com més va».

«*El cas* és que cap dels qui entenen el problema no sabia com sortir-se'n».

El català, però, feia ús de moltes més solucions pròpies en lloc de fer servir l'article *el* com a *lo* neutre.

Quan volem emfasitzar l'adjectiu, com, posem per cas, en: «el més probable és», «el més important és», la construcció més habitual consistia a començar l'oració amb el verb, generalment el verb *ésser*, i a emfasitzar amb *ben*, *molt*, *sobretot*, *més que res*, etc.:

«(El més probable és) És *ben* probable que hagin de continuar a la presó».

«(El més curiós és) És *força* curiós (És *ben* curiós, És *sobretot* curiós) que molts crítics no recordin el passat immediat per a comparar-lo amb el present.»

Vegem-ho ara amb el mot *res*:

«(El millor que podem fer) No po-